

Watervogeltellingen in Fryslân

provinciale nieuwsbrief maandelijkse tellingen
ganzen + zwanen en watervogels
seizoen 2012/2013
nr 3. November 2012

Fryske Feriening fear Fjildbiologje

Beste tellers,

7 november 2012

Twee weekeinden werd er geteld in oktober. In het hier en daar wat druilerige weekeinde van 13 september telden we de binnenlandse pleisterplaatsen en wateren, in het zachte nazomer-achtige weekeinde van 20 oktober werden de watervogels op hoogwatervluchtplaatsen in de hele Waddenzee geteld. En dan werden in datzelfde weekeinde ook nog eens de Grote Zilverreigers op slaapplaatsen geteld. In deze nieuwsbrief aandacht voor de eerste resultaten en voor een fijn Sovon/FFF-avondje in Grou, op 20 november aanstaande!

Jonge Brandgans in het nest, Alde Feanen, voorjaar 2010.

Foto: Romke Kleefstra

NAJAARSBIJENKOMST SOVON/FFF MET MAARTEN LOONEN

In de zestiger jaren broedde er geen enkele wilde ganzensoort in Nederland. Alle ganzen trokken in het voorjaar naar het noorden, sommige soorten zelfs naar het Hoge Noorden. Maar het Noordpoolgebied verandert snel, vooral door klimaatverandering. De ganzen passen zich aan op een manier die van te voren nauwelijks te voorspellen was. Is de domme gans misschien wijs geworden door niet meer naar het Noorden te trekken?

Ganzenonderzoeker Maarten Loonen van de Rijksuniversiteit Groningen neemt een ieder op de komende Sovon/FFF-Najaarsbijeenkomst mee op een fascinerende reis naar de Arctische broedgebieden van onze wintergasten en kan u de ganzen beter leren begrijpen dankzij de nieuwste wetenschappelijke inzichten. In november 1999 was Maarten al eens te gast op een SOVON/FFF-bijeenkomst, destijds met een lezing over de groeiende populatie Brandganzen. Al sinds 1985 reist hij jaarlijks de ganzen achterna naar 's werelds noordelijkste dorpje: Ny-Ålesund op Spitsbergen. Inmiddels begrijpt hij als geen ander waarom de ganzen trekken. Net als de ganzen ziet hij het Noordpoolgebied veranderen en wat daar de effecten van zijn op de gans en zijn broedgebied. Waarom niet alle ganzen in Fryslân broeden? Maarten Loonen doet het de 20° uit de doeken! Voorafgaande aan de lezing zal o.a. aandacht uit-

gaan naar het nieuwe atlasproject. U kunt kennismaken met het team dat in Fryslân het atlasproject coördineert. *Sovon/FFF-Najaarsbijeenkomst • di. 20 november • Hotel Oostergoo, Nieuwe Kade 1, Grou • aanvang: 20.00 uur, zaal open + koffie: 19.30 uur.*

GROTE ZILVERREIGER OP SLAAPPLAATSEN

Op 20 oktober jl. telden slaapplaattellers weer de aantallen Grote Zilverreigers op slaapplaatsen. De eerste keer dat we dat in Fryslân in oktober deden, onder coördinatie van de FFF Slaapplaatsentelgroep, was in 2005 en toen leverde dat naar schatting 120 Grote Zilverreigers op. Dat was destijds al een fors aantal, maar in de jaren erna nam het aantal Grote Zilverreigers toe. In oktober 2008 telden we al 343 Grote Zilverreigers, verdeeld over 15 slaapplaatsen. In oktober 2010 en 2011 ging het om respectievelijk 424 en 385 Grote Zilverreigers. De jongste oktobertelling leverde nu een voorlopig totaal van 459 Grote Zilverreigers op (tabel 1), verdeeld over 17 slaapplaatsen. Dat aantal is vermoedelijk onvolledig. Van een enkele slaapplaats hebben we nog geen aantal binnen, maar de soort wordt algemener, bezet nieuwe plekken en die nieuwe plekken moeten wel ontdekt worden. Fraai voorbeeld zijn de Grote Zilverreigers op een klein eilandje in het Oudhof bij Uitwellingerga. Dit betreft een verplaatsing van vogels uit het nabijgelegen moerasgebiedje De Staten, maar verkassen kunnen ze dus. Mooi is wat dat betreft

ook de slaappleats op It Eilân bij Goengahuizen, waar de zilverreigers zowaar in een bomenrijke tuin overnachten... Op 22 december as. is de eerstvolgende slaappleatstellingen!

Tabel 1. Grote Zilverreigers op slaappleatsen in Fryslân tijdens de tellingen op en rond 20 oktober 2012.

	okt '12
Lauwersmeer	78
Wide Mar	0
Makkumer Súdwaard	37
Warkumerwaard Gaastwad	0
Bergumermeer-Noord	0
De Leijen	4
Ottema-Wiersmareservaat	14
Alde Feanen	57
It Eilân	10
De Deelen	60
Sneekermeer-Noord	-
Sneekermeer-Zuid	0
De Staten, WZ Brekken	2
Oudhof, WZ Brekken	35
Hisse- en Piekemeer	-
Oudegaasterbrekken	0
Blauwhuister Poelen	8
It Easterskar	22
It Swin	6
Sondeler Leijen	-
Eendenkooi Bakhuizen	14
Wyldemerk	0
Groote Brekken	10
Brandemeer	71
Rottige Meente	31
totaal slaappleatsen	459

ZWANEN EN GANZEN IN FRYSLÂN

Na de ganzen- en zwanentelling in september kwamen de 'kollen', 'blaupoatsjes' en de 'brandjes' onze provincie binnenvallen. Meteen viel op dat vooral de Kolganzen weinig jongen meebrachten, wat zowaar de provinciale als landelijke pers haalde. In Nederland en aangrenzende delen van Duitsland zou het jongenpercentage 5-10% bedragen, wat de jaarlijkse sterfte onder de volwassen vogels niet compenseert, zodat van een verdere groei van de populatie geen sprake zal zijn. Zelf controleerde ik vooralsnog 3491 Kolganzen en telde slechts 131 jongen, ofwel een schamele 3,8% (met een variatie van 2,5-11,3% per groep).

Qua totaalaantallen ligt het voorlopige aantal niet heel ver onder het oktobergemiddelde over de afgelopen 10 jaar (tabel 2). Mooie concentraties hielden zich op in de veenpolders rond De Deelen (18.300) en Alde Feanen (12.700), en in de Súdwesthoeke bij Warkum (9520) en Sondel (7440). Ook de aantallen van Grauwe Gans en Grote Canadese Gans weken weinig af van de tienjarige gemiddelde in oktober, hoewel dat met name voor de Canadees een trendbreuk is, want die soort nam de laatste jaren in oktober behoorlijk toe. Opvallend is het grote aantal Toendrarietganzen. Meer dan

helft van de 'toendra's' hield zich op in de landerijen bij Fochteloo en Ravenswoud, maar ook de Schoteruiterdijken bij Bantega deden met dik 450 een aardige duit in de zak. De Kleine Rietgans was daarentegen al net zo schaars voor oktoberbegrippen als vorig jaar. Waar we voorheen in oktober 40.000 tot 50.000 Kleine Rietganzen in Fryslân telden waren het er nu ruim 10.000. Ook op de slaappleatsen is dat te merken. Plekken als Bombrekken, Blauwhuister Poelen, Idzegaaster Poel en Witte en Zwarte Brekken, waar ik dik tien jaar terug meer dan 10.000 per slaappleats kon verwachten, herbergen nu nog een paar duizend (Blauwhuister Poelen) en enkele vrijwel niets meer (Witte en Zwarte Brekken). Op basis van kleurringaflezingen zijn er na de oktobertellingen nog wel wat Kleine Rietganzen bij gekomen.

Tot slot was de Brandgans rijkelijk vertegenwoordigd. Voorlopig staat de teller op ruim 55.000, waarvan de overgrote meerderheid (bijna 43.000) langs de Friese waddenkust verpoosde, met tevens enkele concentraties bij Anjum (7900) en Warkum (2400).

Tabel 2. Zwanen en ganzen op het Friese vasteland in oktober 2012 (stand 5 nov. 2012) in vergelijking met het gemiddelde aantal in oktober in 2001/02-2010/11.

	gem. okt.	okt. 2012
Knobbelzwaan	3.360	1.600
Kleine Zwaan	320	19
Wilde Zwaan	10	4
Toendrarietgans	1.200	2.190
Kleine Rietgans	33.200	10.386
Kolgans	109.400	94.472
Grauwe Gans	31.700	31.016
Grote Canadees	260	295
Brandgans	23.500	55.352
Rotgans	40	780
Nijlgans	1.040	741

NIJSGJIRIGE SOORTEN

Zoals gebruikelijk wordt de lijst met nijsgjirige soorten gedomineerd door de Grote Zilverreiger, met een voorlopig totaal van 290 individuen. Zoals gebruikelijk liggen de aantallen die overdag geteld worden lager dan die 's avonds op de slaappleatsen gezien worden. In het waddengebied breidt de soort zich gestaag uit. Langs de Friese waddenkust en op Schiermonnikoog werd de soort al veelvuldig gezien, ook op Ameland en Terschelling komt de soort nu steeds vaker. Schiermonnikoog is de enige plek waar nog Kleine Zilverreigers werden gezien, ook al broedt de soort er al een paar jaar niet meer. Daarnaast was 'Schier' opnieuw goed voor een Zwarte Ibis en een mooi clubje Roodhalsganzen. Zelf was ik niet ontevreden met een Rode Wouw bij De Leijen. Bij Koehool was nog steeds de groep Sneeuwganzen van Duitse origine aanwezig, alsook twee Casarca's.

Tel ze!
Romke Kleefstra

Tabel 3. Nijsgjirrige soorten in Fryslân, incl. Waddeneilanden, tijdens de tellingen in oktober 2012 (stand 7 nov. 2012).

Soort	N	Gebied/regio	Teller(s)
Kleine Zilverreiger	18	Schiermonnikoog	Telploeg Schiermonnikoog
Grote Zilverreiger	4	Terschelling	Telploeg Terschelling
Grote Zilverreiger	3	Ameland	Telploeg Ameland
Grote Zilverreiger	8	Schiermonnikoog	Telploeg Schiermonnikoog
Grote Zilverreiger	1	Polder de Band	Eddie Douwma
Grote Zilverreiger	1	Holwerd oost buitendijks	Jaap Meindersma, Betty Hanenburg
Grote Zilverreiger	2	Holwerd west buitendijks	Harry Feenstra
Grote Zilverreiger	1	Blija oost buitendijks	W. van der Heide
Grote Zilverreiger	3	Blija west buitendijks	Henk Hiemstra, Jaap Feddema
Grote Zilverreiger	5	Noorderleeg west buitendijks noord	Sieds Boersma, Jan de Boer
Grote Zilverreiger	1	Oude Bildtpollen oost buitendijks oost	Marten Sikkema, Wijnand Jager
Grote Zilverreiger	1	Wierzijsterrak	Sieds Boersma
Grote Zilverreiger	1	Blikfeart	Epi Mulder
Grote Zilverreiger	6	Holwerdepolder, Ferwerd, Birdaard eo	Henk Hiemstra
Grote Zilverreiger	1	Wide Mar	Sieds Boersma
Grote Zilverreiger	3	Rinsumageest - Oudkerk	Frank Kwant
Grote Zilverreiger	1	Bullepolder - Lekku	Eerde Koopmans
Grote Zilverreiger	4	Ottema Wiersma reservaat eo	Sytze en Sjoerdije de Groot
Grote Zilverreiger	3	Dokkumergrootdiep - Oostrum	Sieds Boersma
Grote Zilverreiger	1	Zwagermieden	Ron van der Hut
Grote Zilverreiger	3	Oud Dokkumerdiep, Gerkesklooster eo	Klaas van der Bij
Grote Zilverreiger	1	zuid spoorlijn - Suawoude	Fleur Grobben
Grote Zilverreiger	1	zuid van Hardegarijp	Albert Jongbloed
Grote Zilverreiger	8	Grouster Leechlân eo	Joop de Graaf
Grote Zilverreiger	29	Alde Feanen eo	Fryske Gea*
Grote Zilverreiger	11	Bokkumermar-Poppenhuizen	Jan Kleefstra
Grote Zilverreiger	3	Nijbeets-Boornbergum eo	Henk Dommerholt
Grote Zilverreiger	6	Kraanlannen, Petgaten De Veenhoop	Sip Veenstra
Grote Zilverreiger	1	Ulesprong - Tijnje - Terwispe	Henk Dommerholt
Grote Zilverreiger	1	Van Oordt's Mersken - Lippenhuisterheide	Jan de Boer
Grote Zilverreiger	1	Terwispeleer grootschar	Tjeerd Geertsma
Grote Zilverreiger	46	De Deelen eo	Romke Kleefstra
Grote Zilverreiger	1	De Tike (west van De Leijen)	Romke Kleefstra, Nynke Venema
Grote Zilverreiger	2	De Leijen eo	Jakob Hanenburg
Grote Zilverreiger	2	Makkumerzuidwaard-Ritseburen	Kornelis Nijboer
Grote Zilverreiger	2	Polder Geele Strand	Jan Kramer
Grote Zilverreiger	10	Morra, Laaxum, Mirns eo	Yde Kuipers
Grote Zilverreiger	1	Fluessen zuidoost	Abel Jagersma
Grote Zilverreiger	5	Elahuizen-Woudsend	Anne Gersjes, Jan Heins
Grote Zilverreiger	2	Sondelerleien - Sondel	Marten Wesselius
Grote Zilverreiger	11	polders rond Sneekermeergebied	Piet Boltjes, G. Mulder, G. Tichelaar, R. faber
Grote Zilverreiger	2	Sneekermeer/Goïngarijpster Poelen	Sjoerd Bakker, Jacob Merkus
Grote Zilverreiger	2	Terkaplester Poelen	Sjoerd Bakker, Jacob Merkus
Grote Zilverreiger	7	Witte & Zwarte Brekken-De Staten	Sjoerd Bakker, Jacob Merkus
Grote Zilverreiger	7	Koeverdmeer-Spannenburg	Anton Silvius, J. Bos
Grote Zilverreiger	2	Sintjohannesgaaster Veenpolder	Eric de Jong
Grote Zilverreiger	2	Skarlannen, Easterskar	Lydia Barkema
Grote Zilverreiger	3	Rotsergaast-Delfstrahuizen	Romke Kleefstra
Grote Zilverreiger	1	Rotsergaast - Heereveen - de Tjonger	Eric de Jong
Grote Zilverreiger	2	Polder Houttoom (incl. eendekooi)	Wim ten Klooster
Grote Zilverreiger	2	Follegaasterpolder zuidoost van Doniaga	Anneke Zeinstra
Grote Zilverreiger	26	Brandemeer eo	FFF-Vogelwerkgroep Brandemeer**
Grote Zilverreiger	22	Rottige Meente eo	Henk Ruiters
Grote Zilverreiger	5	Tjonger-De Weeren-Lindevallei-west	Lies Lockhorst-van Overeem
Grote Zilverreiger	1	Tjongervallei - Katlijk	Ingeborg Meutgeert
Grote Zilverreiger	1	Fochteloo - Tachtig Bunder	Dirk Hiemstra
Grote Zilverreiger	4	Makkumer Zuidwaard - Kooiwaard	Kornelis Nijboer
Grote Zilverreiger	4	Kooiwaard - Workumerwaard	Jan Kramer
Zwarte Ibis	1	Schiermonnikoog	Telploeg Schiermonnikoog
Zwarte Zwaan	1	Polder het Hantumerleeg-Zuid	J.O. Hobma
Zwarte Zwaan	1	Frieswykpolder	Romke Kleefstra
Zwarte Zwaan	3	Mokkebank-Mirnserklif	Yde Kuipers
Zwarte Zwaan	1	Holwerd-oost buitendijks	Jaap Meindersma, Betty Hanenburg
Indische Gans	1	Deelenput	Romke Kleefstra
Indische Gans	4	De Tike (west van De Leijen)	Romke Kleefstra, Nynke Venema
Sneeuwvangans	70	Koehool-Voorgronden	Johan Taal
Sneeuwvangans	1	Parrega-Ferwoude-Workum	Jan Kramer
Roodhalsgans	1	Terschelling	Telploeg Terschelling
Roodhalsgans	8	Schiermonnikoog	Telploeg Schiermonnikoog

vervolg tabel 3

Roodhalsgans	1	Blija-oost buitendijks	W. van der Heide
Casarca	2	Koehool-Voorgonden	Johan Taal
Rode Wouw	1	De Tike (west van De Leijen)	Romke Kleefstra, Nynke Venema
Kraanvogel	3	Fochteloo - Tachtig Bunder	Dirk Hiemstra
Bokje	1	Gouden Bodem	Bert Zijlstra
Bokje	1	Terschelling	Telploeg Terschelling
Bokje	1	Blija west buitendijks	Henk Hiemstra, Jaap Feddema
Grauwe Franjepoot	1	t Rif (bij Engelsmanplaat)	Arie Baas, Kees & Mart de Haan
Pontische Meeuw	1	Schiermonnikoog	Telploeg Schiermonnikoog

*Fryske Gea: Tjibbe de Jong, Henk van der Berg, Anton Huitema, Sip Veenstra, S. Postema

**Gerrit Hof, Theo Meijer, Frens & Heine van Dijk, Siep van der Veen, Dick Peters

Extra Soorten

Beste tellers, 1 november 2012

In het telweekend in oktober 2012 kwamen zoals wel een beetje verwacht de eerste gekleurde Arctische Brandganzen in de boeken. Zie voor de bijzonderheden hiervan het item 'Extra adrenaline' even verderop. Verder vind je in deze bijdrage de gebruikelijke korte terugblik op de getelde Extra Soorten. Het overzicht met de waargenomen Extra Soorten in de voorafgaande telmaand is ook weer opgenomen, net als een overzicht van alle getelde Extra Soorten bij de oktobertellingen vanaf 2003. Deze keer ook de resultaten van de telling op de Friese Wadden (stand 1 nov. 2012).

ROOFVOGELS

De getelde aantallen van Bruine Kiekendieven, Slechtvalken en Smellekens in het telweekend van oktober 2012 lagen ongeveer op het gemiddelde van de oktobertellingen in de afgelopen 9 jaar. De Blauwe Kiekendieven scoorden met 10 waargenomen exemplaren stevig onder het 9-jarig oktobergemiddelde van 17 blauwe kiekken. Het getelde aantal van 5 Ruigpootbuiszders ligt weliswaar exact op het 9-jarig oktobergemiddelde, maar is veel lager dan het aantal in oktober vorig jaar (16). Zou er een eind zijn gekomen aan de relatief hoge aantallen overwinterende Ruigpootbuiszders die we vanaf januari 2010 in onze regio zagen?

In de tabel 4 vind je alle aantallen roofvogels op de

Sovon teldagen in de maanden oktober vanaf 2003.

GENIETEN DOOR 'BUITENDIJKSE' TELLERS

Teake Roosjen meldde bij zijn ingevoerde telgegevens: "M'n medetellers Meine Zondervan, Seije Schotanus en ik konden in het oostelijk gedeelte van ons telgebied Oude Bildtpollen genieten van drie Slechtvalken, die flink met elkaar aan het ruziën waren. Een poosje later waren naast de slenk twee Slechtvalken aan het bakkeleien. We hebben het beide keren van zeer dichtbij kunnen observeren. Prachtig om dit mee te maken".

HET 'KLEINE GRUT' BIJ DE EXTRA SOORTEN

De reeks van nul-tellingen vanaf februari 2012 van de IJsvogel is in het telweekend van de afgelopen maand onveranderd voortgezet. Het getelde aantal van de Fraters in oktober 2012 lag met 12 exemplaren nogal wat onder het 9-jarig oktobergemiddelde (51). De in oktober 2012 getelde aantallen van de andere kwelderzangers weken niet veel af van het 9-jarig oktobergemiddelde. Alle getelde aantallen van het 'kleine grut' op de Sovon teldagen in de maanden oktober vanaf 2003 kun je op de tabel hierna vinden.

ADVIES VAN EEN COLLEGA-TELLER

Marten Wesselius stuurde zijn volgende ervaring, met aanbeveling: "Afgelopen zaterdag (13 oktober 2012) viel mij bij de ganzen- en zwanentelling ten zuiden van Sonderlerleien op, dat in alle groepen Kolganzen van enkele duizenden exemplaren steeds ook Kleine Rietganzen zaten. Soms enkelingen, maar ook groepjes van enkele tientallen en veelal met jongen. Dus goed

Tabel 4. Totaalaantallen Extra Soorten tijdens oktobertellingen op het vasteland van Fryslân in de jaren 2003-2012.

	okt '03	okt '04	okt '05	okt '06	okt '07	okt '08	okt '09	okt '10	okt '11	okt '12	gem.
Blauwe Kiekendief	18	16	19	7	15	24	15	18	25	10	17,4
Bruine Kiekendief	10	16	6	10	11	8	4	12	11	7	9,8
Frater	0	38	120	58	0	10	112	120	5	12	51,4
Grote Gele Kwik	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0,3
IJsgors	0	2	0	1	0	0	0	10	1	1	1,6
IJsvogel	2	7	3	7	11	15	8	1	3	0	6,3
Ruigpootbuiszderd	2	5	3	3	3	4	1	6	16	5	4,8
Slechtvalk	9	25	15	20	10	24	19	24	25	20	19,0
Smelleken	2	2	3	1	3	7	6	2	5	3	3,4
Sneeuwgorst	2	9	26	0	18	10	10	0	47	0	13,6
Strandleeuwerik	0	152	18	48	5	152	54	28	6	44	51,4
Velduil	0	5	2	2	0	1	0	1	2	2	1,4
Visarend	1	6	3	5	1	3	2	3	2	0	2,9
Zeearend	0	1	1	0	1	0	0	0	1	0	0,4
totaal extra soorten	47	284	219	162	78	259	232	225	149	104	183,9

Rotganzen boven Roptazijl, 10 mei 2012.

Foto Eus de Groot

opletten allemaal”. Waarvan akte. Ook elders is dit al jaren het geval bij de pleisterplaatstellingen van ganzen, zoals in de omgeving van Sneekermeer en De Deelen, waar de soort ook met enige regelmaat op de slaapplaatsen is te vinden (med. Romke Kleefstra).

EXTRA ADRENALINE!

In het vorige telweekend (in oktober 2012) zagen Sieds Boersma en Jan Hobma als eersten in dit seizoen (twee) in Rusland gekleurde Brandganzen. Ze konden op 15 oktober in de Peasemerlannen de kleurcodes noteren van een paartje brandjes, dat op 1 augustus 2003 in het broedgebied bij Kolokolkova Bay in Rusland geringd is. De waarneming van deze ganzen in de Peasemerlannen moet voor Sieds extra adrenaline opwekkend zijn geweest. Hij zag het vrouwtje van het koppel namelijk in augustus 2007 ook. Toen vanaf 'Rudi's Tower' bij Tobseda in het Russische broedgebied.

ZWARTBUIKKROTTGANZEN; MYTHE OVER DE INVLOED VAN DE 'GOELAG ARCHIPEL' OP DE DESTIJDs INSTORTENDE ROTGANZENPOPULATIE

Kort geleden las ik in het door Bart Ebbinges samengestelde boek 'In de greep van de Siberische lemmingen' (2007) over de mythe van de vermeende invloed van de gevangenen van de 'Goelag archipel' op de destijds sterk afnemende populatie van de Rotganzen. Geen nieuws natuurlijk voor de bezitters/lezers van dat boek of voor de bezitters/lezers van 'Ganzen en Zwanen', Bart Ebbinges (tekst) en Hans Dekkers (foto's), uit 2004. Mijn advies als je die boeken niet bezit: alsnog aanschaffen! En niet alleen voor het gedeelte over de

'Goelag archipel' trouwens. Voor de vermeende invloed van de 'Goelag archipel' op de Rotganzenpopulatie kun je ook de link:

<http://www.literatuurplein.nl/litprijseditie.jsp?litPrijsEditieId=410> over dit onderwerp aanklikken of volg bijvoorbeeld de link:

http://11science.blogspot.nl/2010_05_01_archive.html

Via de link <http://www.cr-birding.be/cr-BrentG.htm> naar de 'oude' website van Dirk Raes vind je overigens de duidelijke mening van Bart Ebbinges over de vermeende invloed van de 'Goelag archipel' op de Rotganzenpopulatie. Hij zegt daarover onder anderen: "Zelf geloof ik dat vooral de zware jachtdruk in West-Europa de hoofdoorzaak is van de achteruitgang van de Rotgans. Professor Mörzer Bruijns heeft destijds Texelse broodjagers geïnterviewd. Zij vertelden hoe Rotganzen op Texel massaal geschoten werden toen ze daar in de jaren dertig binnendijks op wintergraan kwamen grazen. Doordat het zee gras als voedselbron uitviel, kwamen de Rotganzen ineens binnen het bereik van de jagers. Indirect speelt het verdwijnen van het zee gras dus wel een rol, maar de zware jachtdruk was in mijn ogen de directe oorzaak van de achteruitgang. [...] Ook het plotselinge, door geen enkele bioloog verwachte herstel van de Rotgans onmiddellijk na het sluiten van de jacht in Denemarken in 1972, vormt voor mij een belangrijke reden om de factor 'jacht' als hoofdoorzaak aan te wijzen" (einde citaat).

Iedereen een noflik en succesrijk
telweekend toegewenst,
Jan Kramer

Romke Kleefstra, Posthoornsteeg 1C, 8911 AS Leeuwarden
tel.: 058-2164166, e-mail: romke.kleefstra@sovon.nl

Jan Kramer, Rixtwei 339, 8915 JC Leeuwarden
tel.: 058-2121648, e-mail: j.r.kramer@hetnet.nl

Tabel 5. Extra Soorten tijdens de tellingen op het vasteland van Fryslân in oktober 2012, met vermelding van telgebied en teller(s).

BLAUWE KIEKENDIEF		SLECHTVALK		
Epi Mulder	Blikfeart	1 Epi Mulder	Blikfeart	1
Henk Hiemstra	Het Oogvliet	1 Sieds Boersma	Wide Mar	1
Anton Huitema, S. Feenstra	Goengahuizen	1 Romke Kleefstra	De Deelen e. o	1
Jan Kleefstra	Sorremorsterpolder,Botmeer	1 Jan Kramer	Polder Geele Strand	2
Jakob Hanenburg	De Leijen	1 Sjoerd Bakker, Jacob Merkus	Goingarjipsterpoelen	1
Yde Kuipers	Laaxum - Bakhuizen	1 Sjoerd Bakker, Jacob Merkus	Wi & Zw Brekken,Oudhof	1
Dirk Hiemstra	Fochtelloo - Tachtig Bunder	1 Jaap Meindertsma, Betty Hanenburg	Holwerd oost buitendijks	1
Dirk Hiemstra	Ravenswoud	1 Harry Feenstra	Holwerd west buitendijks	2
Jaap Meindertsma, Betty Hanenburg	Holwerd oost buitendijks	1 Henk Hiemstra, Jaap Feddema	Blija west buitendijks	2
Harry Feenstra	Holwerd west buitendijks	1 Tjalling Walda, Lucas Hemrica	Noorderleegs buitenveld	1
BRUINE KIEKENDIEF		Teake Roosjen e.a. *	Oude Bildtpollen west bui	5
Albert Jongbloed	Wijde Ee - Bergum	1 Hans Horstmann	Oude Bildtpollen oost bui w	1
Sjoerd Bakker, Jacob Merkus	Wi & Zw Brekken,Oudhof	1 Marten Sikkema, Wijnand Jager	Oude Bildtpollen oost bui o	1
Gerrit Hof, Theo Meijer	Brandemeer/De Hellingen	SMELLEKEN		
Frens v. Dijk, H. van Dijk	Petgaten SBB Oldelamer	1 Yde Kuipers	Laaxum - Bakhuizen	1
Jaap Meindertsma, Betty Hanenburg	Holwerd oost buitendijks	1 Marten Sikkema	Noorderleeg west bui noord	1
Jan de Boer	Noorderleeg west bui noord	1 Hans Horstmann	Oude Bildtpollen oost bui w	1
Marten Sikkema, Wijnand Jager	Oude Bildtpollen oost bui o	STRANDLEEUWERIK		
FRATER		Sjouke Kazimier	Wierum - Ternaard bui	15
Henk Hiemstra, Jaap Feddema	Blija west buitendijks	12 Jan de Boer	Noorderleeg west bui n	7
IJSGORS		Teake Roosjen e.a. *	Oude Bildtpollen west bui	2
Henk Hiemstra, Jaap Feddema	Blija west buitendijks	1 Teake Roosjen e.a. *	Oude Bildtpollen west binn	20
RUIGPOOTBUIZERD		VELDUIL		
Klaas van der Bij	De Lauwers-Gerkesklooster	1 Sjoerd Bakker, Jacob Merkus	Goingarjipsterpoelen	1
Harry Feenstra	Holwerd west buitendijks	1 Sjoerd Bakker, Jacob Merkus	Geeuwopolder - Graverij	1
Harry Feenstra	Holwerd west binnendijks	1		
Jan de Boer	Noorderleeg west bui noord	1		
Hans Horstmann	Oude Bildtpollen oost binn	1		

* Teake Roosjen, Meino Zondervan, Seije Schotanus

Tabel 6. Extra Soorten tijdens de tellingen op de eilanden en platen in het Friese deel van de Waddenzee in oktober 2012, met vermelding van telgebied en teller(s).

BLAUWE KIEKENDIEF		VERVOLG SLECHTVALK		
Klaas van Dijk e.a. **	Schiermonnikoog	2 Rob Bijlsma, Carl Zuhorn	Kroon's polders	2
Piet Zumkehr	Midsland - Formerum	1 Romke Kleefstra, Eelke S. Dijkstra	Richel	1
Erik van Winden	1e Duintjes	1 Piet Zumkehr	Midsland - Formerum	1
Erik van Winden	3e Duintjes	2 Leo Bot	Grieën	1
Popko Wiersma	4e Duintjes	1 Marc van Roomen	De Groede	1
Erik van Winden	Strandvlakte	1 Erik van Winden	1e Duintjes	1
Jan Veen, Hanneke Dallmeijer	Griend	1 Rob Vogel	2e Duintjes	1
BRUINE KIEKENDIEF		Erik van Winden	3e Duintjes	1
Marc van Roomen	De Groede	1 Popko Wiersma	4e Duintjes	1
Erik van Winden	1e Duintjes	1 Arie Baas e.a. ***	Plaat	1
FRATER		Rob Strietman ***	Plaat	1
Marc van Roomen	De Groede	40 Jan Veen, Hanneke Dallmeijer	Griend	1
Erik van Winden	3e Duintjes	16 SMELLEKEN		
IJSGORS		Kees Camphuysen, Carl Zuhorn	Vliehors, oost	2
Klaas van Dijk e.a. **	Schiermonnikoog	5 Marc van Roomen	De Groede	2
Peter de Boer, Carl Zuhorn	Vliehors, west	1 SNEEUWGORS		
Peter de Boer, Carl Zuhorn	Vliehors, oost	1 Klaas van Dijk e.a. **	Schiermonnikoog	18
Rob Bijlsma, Carl Zuhorn	Kroon's polders	1 Erik van Winden	Punt en Muy	1
Piet Zumkehr	Midsland - Formerum	2 STRANDLEEUWERIK		
Marc van Roomen	De Groede	2 Klaas van Dijk e.a. **	Schiermonnikoog	16
Erik van Winden	3e Duintjes	6 Kees Camphuysen, Carl Zuhorn	Vliehors, oost	20
RUIGPOOTBUIZERD		VELDUIL		
Klaas van Dijk e.a. **	Schiermonnikoog	1 Erik van Winden	1e Duintjes	2
Marc van Roomen	De Groede	1 Erik van Winden	3e Duintjes	4
SLECHTVALK		Arie Baas e.a. ***	Plaat	1
Klaas van Dijk e.a. **	Schiermonnikoog	9		
Peter de Boer, Carl Zuhorn	Vliehors, west	1		
Peter de Boer, Carl Zuhorn	Vliehors, oost	1		

** Klaas van Dijk, Arne Hegemann, René Oosterhuis, Leon Peters, Holmer Vonk, Michiel van der Weide

*** Arie Baas, Kees de Haan, Mart de Haan, Rob Strietman, Dennis Groen, Adri Beers, Michel Hamans